

FÓLICA, Laura; ROIG-SANZ, Diana; CARISTIA, Stefania (eds.)

Literary Translation in Periodicals: Methodological challenges for a transnational approach

Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, 2020, 401 p.

ISBN 978-90-272-0773-9

Aquest volum és una contribució imprescindible a l'estudi del fenomen de la traducció literària en les publicacions periòdiques des d'una perspectiva transnacional i metodològicament ambiciosa, que integra una part important de la recerca dels darrers temps vehiculada fonamentalment a través de projectes d'investigació universitaris. L'exhaustiva i pensada introducció de les editores, Laura Fóllica, Diana Roig-Sanz i Stefania Caristia («Towards a transnational and large-scale approach to literary translation») desenvolupa a bastament la complexitat dels objectius i dels reptes metodològics que s'aniran il·lustrant amb les aproximacions particulars i amb els estudis de cas seleccionats. Destaca l'enfocament essencialment relacional i interdisciplinari, amb la idea de fer aflorar la innovació teòrica i metodològica produïda en el marc d'anàlisi de xarxes, en l'exploració de dades massives amb els nous instruments digitals o en la recerca en geovisualització, i d'aplicar-la sobre estudis de cas en periòdics d'abast molt divers, des de revistes tan conegudes i d'abast internacional com ara *La Gaceta Literaria* fins a revistes europees minoritàries d'avantguarda. La introducció ens dibuixa un estat de la qüestió molt complet, que constata d'entrada la importància de les publicacions periòdiques com a transmissores de cultura, sobretot en l'Europa del segle xx, en què les revistes es convertiren en agents principals en el procés de circulació de les idees, de la cultura i de la literatura, per abordar la transformació que ha comportat el tomb digital de la recerca empírica en el camp dels estudis de traducció. Les editores plantegen la complexitat de treballar amb marcs teòrics diferents i sintetitzen

les limitacions i els problemes metodològics, resultat de les dinàmiques pròpies de les revistes, de l'heterogeneïtat de gèneres periodístics, de la qualitat irregular dels instruments de cerca digitals en l'extracció de dades o de la diversitat d'estàndards en la catalogació. Com pot ajudar aquesta transformació digital a la recerca tradicional i com s'ha de produir la transició de l'anàlisi quantitativa a la qualitativa és, potser, el repte més important que plantegen; una bona part dels capítols qüestionaran la necessitat de combinar enfocaments quantitius i qualitius per millorar i refinar una recerca que, necessàriament, ha de ser col·lectiva. L'abundant bibliografia de referència que acompanya la introducció dona compte de l'envergadura de la tasca que es proposen. Completa el volum un índex onomàstic i conceptual.

El volum s'estructura en quatre parts i setze capítols. En la part I («Conceptual and theoretical perspectives for studying translation in periodicals») es revisen els marcs teòrics existents, fonamentalment a partir de Bourdieu i la noció de camp literari. Des d'una perspectiva sociohistòrica, deutora dels estudis geopolítics de Charles, el capítol 1 («Conceptual and theoretical perspectives for studying translation in periodicals»), de Blaise Wilfert-Portal, centra el tractament de la traducció literària com a publicació vinculada a un territori i a una identitat estètica nacional, com a producte dins el sistema literari mateix i com a fenomen de localització més que no pas de circulació cultural, i alhora com a fenomen essencialment urbà, perquè les ciutats dominen el sistema literari i concentren el capital simbòlic. El capítol 2 («Translation, monolingualism and multi-

lingualism as symptoms of literary internationalism after I World War»), de Francis Mus, estudia les publicacions periòdiques literàries d'avantguarda belgues francòfones per demostrar l'impacte de la circulació internacional de literatures en traducció i analitzar les actituds respecte al monolingüisme, i el multilingüisme intratextual i intertextual. El capítol 3 («Literary journals and book series as agents of consecration: Mann and Kafka in the Italian literary field, 1908-1938»), de Michele Sisto, s'emmarca en el projecte Letteratura tradotta in Italia (<<https://www.ltit.it/>>), i des dels pressupòsits d'Even-Zohar (literatura traduïda com a part de la *target literature*) i de Bourdieu (perspectiva sociològica que implica els agents, les institucions i el capital simbòlic), postula el paper decisiu que van tenir agents i institucions, i especialment les trajectòries de col·leccions dominants, en la consagració dels dos autors entre un públic burgès cada vegada més nombrós. Sisto arriba a la conclusió, en la línia del capítol inicial d'aquesta part, que l'objecte de recerca redunda en el mateix camp de la literatura italiana contemporània i que s'afinarà més i més com més qualitativament se n'analitzin les dades.

La part II es concentra en els mètodes d'anàlisi quantitativa, les seves aplicacions i les implicacions qualitatives. Melanie Hacke, al capítol 4, explora la recepció i la traducció cultural en revistes romàntiques angleses i les situa com a mediadores culturals, explica la base de dades (vegeu l'apèndix), els paràmetres utilitzats en la selecció del corpus i les figures i mapes que mostren l'evolució diacrònica de la recepció d'obres i autors. El capítol 5, de Marina Popea («Shaping translation in two Mexican cultural magazines») aplica el potencial del mètode quantitatiu —creació d'una base de dades *ad hoc*— per analitzar el paper de les traduccions en el canvi cultural i la definició de les lletres modernes a Mèxic a través de dues revistes, i en visualitza els

resultats. El capítol 6 l'aplica al cas de la traducció d'històries breus en el setmanari femení *Lei* en la Itàlia dels anys trenta i planteja problemes com ara el de la pseudotraducció, la relació entre una lectura distant i horitzontal amb una de propera i vertical per matisar el discurs sobre la traducció, la relació entre la proporció de literatura nacional i internacional o l'ascendència dels autors francesos populars i de la ficció americana. Stefania Caristia, al capítol 7, proposa un model per avaluar el pes de la literatura traduïda en les revistes italianes del segle XIX (en termes de difusió de capital simbòlic o de disseminació de tendències), des de la lògica i dinàmica interna de l'espai intel·lectual italià (1944-1970), a partir d'un corpus heterogeni i ambiciós; constata que la traducció és un fenomen de reconstrucció de ponts simbòlics transnacionals en el període polaritzat de les entreguerres, i subratlla també com amb els anys la literatura europea va perdre pes a favor de l'americana. El capítol 8, de Christine Lombez, se centra en l'anàlisi de les traduccions literàries en les revistes franceses durant el període de l'ocupació a partir de l'explotació d'una base de dades que recull el buidatge de revistes culturals i literàries dins el programa TSOcc (2009-2019) de la Universitat de Nantes, per constatar l'extensa presència de traduccions literàries i especialment el lloc rellevant que hi ocupa la poesia, i proposa una graella per a la descripció i una interfície de consulta a partir de mots clau.

La part III del volum es dedica a analitzar a gran escala el mapa de traduccions amb instruments digitals i als problemes en l'elaboració de bases de dades i de catàlegs digitals. Al capítol 9, Andrea Penso l'aplica a la investigació de la recepció de la novel·la anglesa en la premsa italiana entre el 1700 i el 1830 i proposa un paradigma metodològic interdisciplinari per a l'anàlisi de la circulació transnacional dels textos, tracta les dificultats de lectura, transcripció

i cerca de diversos instruments d'anàlisi estadística i marcatge, i constata percepcions interessants sobre el públic lector (femení fonamentalment): el paper actiu de les dones en la producció novel·lística i els valors morals associats a les novel·les. Al capítol 10, Rocío Ortuño Casanova aplica les tecnologies d'humanitat digitals i d'exploració textual al corpus de revistes multilingües filipines, per deduir-ne la imatge transmesa de la Xina, i es lamenta dels problemes de l'OCR en la lectura i explotació de les dades, i es decanta a favor d'altres instruments d'accés obert com ara el Transkribus (de l'European Association for Digital Humanities), més vàlids per explotar textos plurilingües, i per afavorir la relació amb altres repositoris en línia per crear un instrument comú que garanteixi una bona qualitat de cerca i aconseguir una estandardització de les metadades. El capítol 11, Hanno Ehrlicher analitza, dins el projecte «Cultural magazines from Modernism to Avantgarde. Processes of Modernization and Translation Network» que abasta seixanta revistes de l'àrea hispanoparlant, el cas de *La Gaceta Literaria* com a mitjà de transmissió i traducció cultural, contrastant les cartografies imaginàries del seu director, Giménez Caballero (Gécé), amb els mapes alternatius basats en les metadades recollides, i posicionant la revista i el lloc que hi ocupa la traducció en la construcció d'un mapa multilingüe de la comunitat iberista. Al capítol 11, Luis Crespo de Andrade, Joana Malta i Pedro Lisboa analitzen, en la línia de Michel Espagne, el paper que han jugat les revistes portugueses en la circulació de les idees, la transferència de mentalitats i l'obertura d'horitzons culturals en el públic lector, i proporcionen taules de descriptors i tesaurus conceptuals que han de permetre l'anàlisi crítica dels continguts. El capítol 13, de Ventsislav Ikoff i Pablo Martínez, fa una proposta metodològica d'anàlisi quantitativa de les traduccions en les revistes en espanyol (1900-1945) i revisa els instruments de cerca com l'OCR, i inclou un útil

apèndix dels arxius digitals a l'abast de les publicacions periòdiques.

La part IV inclou dos estudis de cas d'anàlisi qualitativa de traduccions: en el capítol 14, Elke Brems i Jack McMartin exposen el concepte de veu polifònica en l'anàlisi de la revista holandesa anglòfona *Delta* (1958-74), especialment rica en traduccions, i dedueixen a través del paratext la veu del patró de la revista. Al capítol 15, Ernest De Clerck, a partir de les traduccions de Stendhal en els periòdics romàntics britànics, considera com a fenomen de la identitat britànica l'expressió de la crítica i de la literatura francesa, des de la recepció, presentació i selecció de les obres. Finalment, el capítol 16, de Meghan Forbes, aborda les estratègies textuais i visuals a partir d'una revista txeca d'avantguarda que, com tantes altres revistes d'avantguarda de les entreguerres, integra la innovació tipogràfica i visual i es beneficia de la circulació i de l'intercanvi transnacional, en aquest cas també en una interessant exposició multilingüe dels textos.

La gran aportació del volum és que ens ensenya com l'aplicació extensa dels mètodes digitals visibilitza el segle de les revistes, i ens situa les traduccions com a «vector cultural» de la història de la cultura del segle XX, per dir-ho amb Lombez. La revolució digital certament ha permès fer un pas de gegant en el progrés dels estudis de traducció, però el volum també ens mostra les limitacions d'aquesta mateixa recerca (el baix rendiment de l'OCR, per exemple, s'esmenta en més d'un capítol) i els reptes pendents: el desideratium expressat en tants capítols de trobar una col·laboració entre les aproximacions quantitatives i qualitatives, entre les humanitats digitals i la recerca tradicional o entre els mètodes de «distant reading» i «close reading» queda així plantejat, si bé el context històric i la substància conceptual de vegades resten amagats rere l'envergadura del treball metodològic, com si faltés encara un pas

per fusionar el corpus de dades amb la interpretació crítica. De vegades potser es troba a faltar més coordinació amb el treball digital que es porta a terme sobre altres menes de repositoris en el camp de les humanitats (com podria ser, per exemple, Europeana, la plataforma del patrimoni europeu). El volum ens mostra fins a quin punt l'esforç teòric i metodològic ja ha donat fruits remarcables en el camp

dels estudis de traducció i les possibilitats de futur que té.

Sílvia Coll-Vinent

Universitat Ramon Llull

Facultat de Filosofia

<https://doi.org/10.5565/rev/quaderns.75>

